

Quod apostolici muneris

Prohászka Ottokár fordítása és megjegyzései

Körlevél a szocialisták, kommunisták és nihilisták modern eretnekségéről

Amint apostoli tisztünk kívánta, legott pápaságunk kezdetén intéztük Hozzátok, tisztelt Testvérek, körlevelünket, s megjelöltük benne azt vést hozó mótelyt, mely mélyen belevette magát az emberi társadalomba, s azt végveszéllyel fenyegeti; rámutattunk egyszersmind azon hathatós ellenszerekre, melyek áltálba veszendő társadalom meggyógyulhat s a fenyegető romlást elkerülheti. De azon bajok, melyeket ott fölpanaszoltunk, rövid idő alatt annyira elhatalmasodtak, hogy ismételt fölszólalásra késztetnek s a próféta szintén fülünkbe döngi e szavakat: „Kiálts, meg ne szűnj! mint a harsona emeld föl szódat.”¹

Könnyű szerrel megértitek, tisztelendő Testvérek, hogy azon felekezetekről szólunk, melyek különféle, majdnem mondanám barbár néven szocialistáknak, kommunistáknak, nihilistáknak hivatnak, melyek az egész világon elterjedt, alávaló szövetség által szorosán összetartva, már nem a titkos összejövetelek rejtekeiben keresnek menedéket, hanem merészen a nyilvánosság elé lépnek, hogy régi szándékukat, a társadalom alapjainak felforgatását, végrehajtsák. Ugyanis ők azok, kik a Szentírás szavai szerint a „testet megfertőztetik, a felsőbbiséget megvetik, a méltóságot káromolják.”² Mindent földülnek, semmit sem kímélnek abból, amit az isteni s emberi törvények a társadalmi élet biztonságára és felvirágoztatására létesítettek. A felsőbbiségektől, melyeknek az apostol szavai szerint azért jár minden lélektől hódolat, mivel a hatalmat Istentől nyerték, — megtagadják az engedelmisséget s jog és kötelesség dolgában az emberek teljes egyenlőségét hirdetik. A férfi és nő házassági szövetségét, mely még a barbár népek előtt is szent volt, meggyalázzák, — meglazítják a családot összetartó köteléket, vagy ami még rosszabb, az élvezetnek dobják oda prédául. Uszítva a világi javakra való áhítozástól, „mely minden gonoszságnak gyökere, mely után járván némelyek, eltévelyedtek a hittől”³, kétségbe vonják a természet törvénye által szentesített tulajdonjogot s azon ürügy alatt, hogy, valamennyi ember szükségleteit és igényeit fedezzék, jogtipró gonoszsággal el akarják rabolni s közössé tenni azt, amit mások jogos öröklés, szellemi vagy kézi munka vagy takarékos életmód által szereztek. S e szörnynézeteket tárgyalják összejöveteleiken, hirdetik röpiratokban s terjesztik a nép közt a napilapok egész özönében. Azóta a lázongó csöcselék a királyokra s a felsőbbiségekre oly vérszemet kapott, hogy rövid idő alatt többször emelték orgyilkos kezüket e gazok a királyok személyére.

Az alávalók merényletei és vakmerő törekvései, melyek a társadalmat napról napra végzetesebb s komorabb veszedelmekbe sodorhatják, azon hamis tanokban bírják eredetüket, melyek széthintetvén a népek közt a múlt századokban, most gyümölcseiket érlelik. — Mert nagyon jól tudjátok, tisztelendő Testvérek, hogy a vallásújítók által támasztott s napról-napra elmérgesedő, gyűlöletes, harc azt célozza, hogy a kinyilatkoztatás eltagadása s a természetfölötti rend megdöntése után, a merő észelvek — jobban mondva — tévedések kerekedjenek felszínre. E tévtan, mely magát félszeg módon az észről „racionalizmusnak,” „észveliségnak”

---

¹ Iz 58,1

² Jud 8

³ 1Tim 6,10

Quod apostolici muneris

Prohászka Ottokár fordítása és megjegyzései

nevezi, csakhamar nem csupán egyes emberek szívébe hatott be, hanem átjárta az egész társadalmat, ébresztvén a természet által az emberbe oltott feltűnési vágyat és a fékeikből kibontakozó szenvedélyeket, így történt, hogy új, a pogány oknál is hallatlan jogcímen az államok Istenre és törvényeire való tekintet nélkül szervezkedtek, — hogy elv gyanánt hirdették, hogy a hatóságok nem veszik eredetüket, tekintélyüket és hatalmukat Istentől, hanem a néptől, mely most már azt gondolta, hogy fölszabadult az isteni hatalom jogara alól, s csak azon törvényeknek kell hódolnia, melyeket kénye-kedve szerint alkot. A hit természetfölötti igazságait megtámadták, mint észelleneseket, s lassankint maga az emberiség Teremtője és Megváltója is száműzetett az egyetemekről, líceumok- és gimnáziumokból s az egész nyilvános életből. Végül, mivel a túlvilági élet örök jutalma és büntetése feledésbe merült, a boldogságot kereső mohó vágy, a földi élet korlátai közé szorult. S mivel a tanok szerteszéjjel terjedtek, s nyomukban a gondolkozást és életet egy túlzott szabadosság mótelyezi: nem csoda, ha az alsóbb néposztályok megunták a szegényes lakást és műhelyeket s a gazdagok palotái és vagyona után áhítoznak; — nem csoda, ha nincs nyugalom sem a nyilvános, sem a magánéletben, s úgy látszik, hogy az emberiség már is közel jár sírjához.⁴

Ezzel szemben az egyház legfőbb pásztor, kiknek kötelességük az Úr nyáját az ellenség fondorlatai ellen megvédeni, — már régóta rajta vannak, hogy a veszélyt elhárítsák s a hívek üdvét biztosítják. Midőn ugyanis a titkos társulatok s az említettük tévelyek burjánozni kezdtek: XII. Kelemen és XIV. Benedek pápák föltárták e titkos társulatok terveit s figyelmeztették a világot a veszélyre, melyet titokban szőnek. ... Sajnos azonban, hogy a kormányférfiak részint elámíttatva, részint megfélemlítve az istentelenek ravasz fogásai által, — mindig ellenséges és gyanakodó szemmel néztek az egyházra s nem értették meg azt, hogy a szekták tervei dugába dőlnek, mihelyt az uralkodók s a népek az egyház tanát tiszteletben tartják, Mert az élő Isten egyháza, mely „az igazság oszlopa és erőssége,” oly tanokat és elveket hirdet, melyek a társadalom biztonságát és nyugalomát előmozdítják s a szocializmus fattyúhajtását gyökerében elfojtják.

Jóllehet pedig a szocialisták még az evangéliumot is felhasználják s azt a vigyázatlanok könnyebb elámítására saját tanaik bizonyítására elcsúrik-csavarják: a különbség a szocialista tanok s Krisztus szeplőtelen tana közt mégis oly szembeszökő, hogy nagyobb nem lehetne.⁵ Ok ugyanis azt hirdetik, hogy

---

⁴ A szent atya éles vonásokkal rajzolja a társadalom aposztáziáját Krisztustól s az egyháztól. A társadalom az ateizmusnak és materializmusnak hódol, mélyek szabad utat nyitnak a tévedéseknek; — ezek most alapjaiban megrendítik a társadalmat. A tévtanok gyümölcsei még nem érettek; a civilizált népek még a 2000 éves kereszténység uralma alatt állnak; Európa közerkölcse a keresztény dogmából folyik. Ha a fölvilágosodott körökben a kinyilatkoztatásban való hitnek napja időnkint le is áldozott már, de a szokások és nézetek nagy része még a kereszténységből valók voltak. A hittagadás borzalmi csak akkor fognak rémes valóságukban föllépni, ha azon. körökben a keresztény emlékezet és szokás. is leáldoznék s beállna az éj. (P. O.)

⁵ A kommunisták az első keresztényekre is hivatkoznak, kik eladták mindenüket, s közös eltartásban részesültek. Ezt Krisztus nem parancsolta. Különben az egyeseknek szabadságában áll ily községet képezni. Furcsa, hogy a régi keresztény

Quod apostolici muneris

Prohászka Ottokár fordítása és megjegyzései

valamennyi ember egyenlő, — hogy az uralkodóknak nem tartozunk hódolattal és tisztelettel, — hogy a törvényeknek, hacsak magunk nem szentesítettük azokat, nem kell engedelmeskednünk. Az evangélium tanítása szerint pedig az emberek egyenlősége abban áll, hogy mindannyinak egyenlő természete van, — mindnyájan az Isten gyermekeinek magasztos méltóságára hivatvák (*sic!*), — s valamint mindnyájuknak egy a céljuk: úgy egy s ugyanazon törvény szerint fognak megítéltetni s érdemük szerint jutalomban vagy büntetésben részesülni. A jogi és hatalmi egyenlőtlenség pedig a természet alkotójától származik.

A fejedelmek és alattvalók kölcsönös jogai és kötelmei a katolikus tan szerint úgy váltják fel egymást, hogy az uralmi vágy is mértékletet talál, s az engedelmisség is könnyűvé és nemessé válik. És valóban szünet nélkül emlékezetünkbe hozza az egyház az apostol e szavait: „nincs hatalmasság, hanem csak Istentől, amelyek pedig vannak, Istentől rendeltettek. Aki tehát ellenáll a hatalmasságnak, Isten rendeletének áll ellen; az ellenszegülők pedig maguknak szereznek kárhozatot.”...

„Engedelmeskedjete nemcsak a büntetés miatt, hanem a lelkiismeretért is ... Adjátok meg, amivel tartoztok: akinek adóval adót, — akinek félelemmel félelmet, — akinek tisztelettel tiszteletet.”⁶ Hogy pedig az uralkodók is ne a népek romlására, hanem javára használják fel hatalmukat, figyelmezteti őket a legfőbb bíró szigorára, a „bölcsség” ez isteni szavaival: „Hajtsátok ide füleiteket ti, kik a sokaság fölött uralkodtok és kedveteket találjátok a nemzetek seregeiben; mert a hatalom az Úrtól adatott nektek és az erő a Fölségestől, ki számon kéri tetteiteket és gondolataitokat megvizsgálja, ... mivelhogy kemény ítéletük lesz azoknak, kik uralkodnak. ... Az erősebbekre erősebb büntetés vár.”⁷ Ha pedig a fejedelmek hatalmuk gyakorlásában meghaladnák az igazság s a mérséklet határait, a katolikus egyház nem bízza a nép kénye-kedvére a lázadást, hogy a közbéke még inkább meg ne zavarodjék s a társadalom még nagyobb kárt ne szenvedjen; de ha a bajok annyira elmérgesednek, hogy nem találni ki utat a bonyodalomtól, azt sürgeti, hogy imával s a béketűrés érdemei által erőszakoljuk ki az Isten segélyét.

Az egyház üdvös behatását a társadalom tapintatos kormányzására és felvirágoztatására megérzi a társadalom s az állam alapja: a család is. ... Tudjátok, hogy a szocializmus a családi köteléket csaknem teljesen felbontja; mert ha kivész a családból ez a gyökeres erő, melyet a keresztény házasság felbonthatatlansága kölcsönöz neki: elmaradhatatlanul lazul az atya hatalma gyermekei fölött s a gyermekek vonzalma és kötelme szülőik iránt. Az egyház ellenben azt tanítja, hogy „a mindenben tiszteletes házasság”⁸, melyet a világ teremtésekor maga Isten rendelt s fölbonthatatlanná tett, erősebb és szentebb alapokra emeltetett, midőn Krisztus a szentség jellegét ruházta rá és sajátmagának egyesülését az egyházzal akarta benne jelképezni.

Az egyház az atya és gazda hatalmi viszonyait is úgy szabályozza, hogy egyrészt a gyermekeket és szolgákat fegyelem alatt tarthassák, — másrészt azonban ne lépjék át a mérséklet határait. Az egyház tana szerint a szülők és gazdák tekintélye a mennyei Atyától származik s épp azért Tőle veszi nemcsak eredetét és erejét,

---

községhez leginkább hasonlító katolikus szerzetek ellen annyi kifogásuk van az őskereszténységért „hevülő” reformátoroknak. (P. O.)

⁶ Róm 13,1-7

⁷ Bölcs 6,3-9

⁸ Zsid 13,4

Quod apostolici muneris

Prohászka Ottokár fordítása és megjegyzései

hanem jellegét és szellemét is. Azért intette az Apostol a gyermekeket, hogy szüleiknek engedelmeskedjenek az Úrban, --- tiszteljék atyjukat és anyjukat, „ez az első, ígérettel tett parancsolat.”⁹ A szülőknek pedig lelkére köti: „és ti, atyák, ne ingereljétek haragra fiaitokat, hanem neveljétek őket az Úr tanításában és fenyítékében.”¹⁰ A szolgáltnak és gazdáknak ugyanazon apostol parancsolja, hogy azok engedelmeskedjenek „testi uraiknak, mint Krisztusnak, hogy „jó akarattal szolgáljanak, mint az Úrnak,” — ezek pedig „hagyják el a fenyegetéseket, tudván azt, hogy az ő Uruk mennyben van, kinél nincs személy válogatás.”¹¹ Ha ezt mindenki a maga körében az Isten akarata szerint megtartaná, bizony a mennyei hazához hasonlítana minden egyes család, és az ilyen élet áldásai nem szorulnának a családi falak közé, hanem szerteszéjjel áradnának.

A katolikus tan, támaszkodva a természetes s a pozitív isteni törvényre, a családi jóllétet s a közbékét is biztos alapokra fekteti a birtoklás jogáról s a javak fölosztásáról való elvei által. Míg ugyanis a szocialisták azt tanítják, hogy a birtoklási jog emberi találmány, mely ellenkezik az emberek természetes egyenlőségével, — s a javak közösségét követelve hirdetgetik, hogy a szegénység túrhetetlen állapot s azért a gazdagok birtokához bárki szabadon hozzányúlhat: addig az egyház, amely bölcsen, oly tapintatosan a már természettől is különböző értelmű és erejű emberek közt egyenlőtlen birtoklási viszonyok is elismer s a természetes jog ezen ágának: a birtokjognak sértetlensége fölött őrködik; tudja ugyanis, hogy Isten a lopást és rablást annyira tiltja, hogy idegen jószágot még megkívánni sem szabad s hogy a tolvajok és rablók éppúgy kizáratnak a mennyek országából, mint a bálványimádók és házasságtörők. — De azért ez a szeretetteljes anya nem feledkezik meg a szegényék szükségéről s nem szűnik meg róluk gondoskodni, sőt gyengéd anyai szeretettel öleli föl s tisztelettel környezi őket, tudván azt, hogy Krisztus személyét képviselik¹² aki úgy veszi a legutolsó szegénnyel éreztetett jótettet, mintha vele éreztették volna; azért az egyház a szegényeket minden kitelhető erejével istápolja: szegényházakat, kórházakat emel felvételükre, táplálásuk és ápolásukra, — s különös védelmébe fogadja őket. Figyelmezteti a gazdagokat a szigorú parancsra, hogy fölöslegüket a szegényeknek adják s emlékezetükbe hívja az isteni bíró Ítéletét, ki a könyörüetlen gazdagot a kárhozatba taszította. — Végre hathatósan biztatja s vigasztalja a szegényeket, eléjük tárva az Úr Jézus életét, ki, gazdag lévén, érettünk szegénnyé lett¹³ s ismételgeti szavait, melyek szerint „boldogok a szegények, mert övék a mennyek országa.” — Ki ne látná, hogy ez a módja a szegények és gazdagok közt való régi szakadás és idegenkedés megszüntetésének? S valóban a történet is tanúsítja, hogy ahol a kibékítés ezen módját megvetik: ott vagy rabszolgaságba süllyed az emberek nagy része — példa

---

⁹ Ef 6,1-2

¹⁰ Ef 6,4

¹¹ Ef 6,5-9

¹² A keresztény középkor a koldusbotot s a királyi jogart egyaránt „Isten kegyelméből valónak” tartotta. „Szegény ember,” ez a keresztény felfogásban megtisztelő cím volt. A keresztényi szeretet e részben oly magasra hágott, hogy a nyomorúság teljét, a bélpoklosságot, Isten kegyelmének tartotta. Montalembert gróf gyönyörűen ír erről „Szent Erzsébet életében.” A szegénység dicsfényét a keresztény egyházban csak a szüzesség glóriája ragyogta túl. A keresztény szegények se nem Spartacus-féle gladiátorok, se nem modern proletárok. (P. O.)

¹³ 2Kor 8,9

Quod apostolici muneris

Prohászka Ottokár fordítása és megjegyzései

rá a pogány műveltség; — vagy pedig — mint ezt, sajnos, az új korban látni — a társadalmat folytonos zavarok, rablások és gyilkolások rémítik

Így állván a dolog, tisztelendő Testvérek, valamint pápaságunk kezdetén kikötőt mutattunk a vihartól hányatott népeknek és fejedelmeknek,¹⁴ ahová menekülhetnének: úgy most a fenyegető véstől indítva, újra hozzájuk intézzük apostoli szózatunkat s őket saját érdekükben s a társadalom javára kérjük, hogy azt az egyházat, melynek annyi érdeme van az államok boldogsága körül, tanítójuknak elismerjék és hallgassanak rá; — győződjenek meg, hogy az egyház s állam érdekeinek szoros összefüggésénél fogva a vallás megrövidítésével mindig lépést tart az alattvalói hűségnek és az elsőbbség tekintélyének csökkenése. S miután jól tudják, hogy a szocializmus megtörésére nagyobb erő rejlik Krisztus egyházában, mint a törvényhatóság s a felsőbbség tilalmában vagy a katonák fegyverében: adják vissza az egyháznak azon szabadságokat és jogokat, melyek arra képesítik, hogy erejét a társadalom javára fordítsa.

Ti pedig, tisztelendő Testvérek, kik a fenyegető vésznek eredetét és természetét világosan ismeritek, hassatok oda, hogy a katolikus tanok a szívekbe hatoljanak s mély gyökeret verjenek ... s mivel a szocialisták azon kézművesek és munkások soraiból toborozzák híveiket, kik megunván a fáradságot, a gazdagság s a jólét lidérceit kergetik: nagyon időszerű lesz a kézművesek és munkások közt egyesületeket szervezni, melyekben a vallás szelleme a tagokat sorsukkal kibékítse, — munkatűrésüket edzze s ezáltal nyugalmas és békés életre szoktassa.

1878. december 28.

---

¹⁴ Több fejedelem táviratilag üdvözölte szentsége atyánkat ez enciklikáért. Franciaországban kiváló hatást tett. Elmondhatjuk, hogy az enciklika a vallási és társadalmi tudományosság, az atyai gondoskodás és apostoli méltóság remekműve. (P. O.)